

گزارش کارشناسی درباره:

«طرح الحاق یک تبصره به ماده (۳۵۳) قانون آیین دادرسی کیفری

در خصوص اجرای علنی دادرسی درباره جرائم اقتصادی»

مقدمه

جرائم اقتصادی کلان تهدیدی اساسی برای جامعه جهانی و در عین حال همه جوامع ملی است و مبارزه مؤثر با آن جز با توجه خاص به شدت و اهمیت آن و تلاش‌های جدی برای درک ماهیت حقیقی آن امکانپذیر نیست. به دلایل متعدد حقوقی، جرم‌شناختی و کیفرشناختی ناظر به جرائم اقتصادی و ارتباط این جرائم با بزهکاری سازمان‌یافته و نفوذ و قدرت غیرمترعارف شماری از مرتکبین این جرائم، در کنار شیوه‌های پیچیده و مخفیانه ارتکاب این نوع جرائم، ضرورت افتراقی شدن رسیدگی به جرائم اقتصادی را نمایان می‌سازد. طرح الحاق یک تبصره به ماده (۳۵۳) قانون آیین دادرسی کیفری با هدف تجویز برگزاری علنی دادگاه‌های راجع به جرائم اقتصادی کلان در تاریخ ۱۳۹۵/۶/۲۱ اعلام وصول گردیده است. این طرح با اصلاحاتی به تصویب کمیسیون محترم قضایی و حقوقی رسیده است. در این گزارش به بررسی ابعاد این مصوبه می‌پردازیم.

مخصوص سخن علنی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۱۸۶

شماره چاپ:

۳۸۷

ارزیابی مفاد طرح

چنانچه در مقدمه طرح بیان شده است هدف طرح حاضر ایجاد شفافیت در فرآیند برگزاری رسیدگی به پرونده‌های جرائم اقتصادی کلان است بر همین اساس و با توجه به ارتباط مفاد طرح با ماده (۳۵۳) قانون آیین دادرسی کیفری متن ذیل به‌عنوان تبصره «۳» الحاقی به این ماده پیشنهاد شده است:

تاریخ چاپ:

۱۳۹۵/۱۰/۶

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات

حقوقی

«در جرائم موضوع تبصره ماده (۳۶) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ هرگاه مبلغ موضوع جرم بیش از صد میلیارد ریال باشد، با رعایت اصل یکصد و شصت و پنجم قانون اساسی تحت هر شرایط تمام جلسه‌های دادگاه به صورت علنی برگزار می‌شود و انتشار جریان محاکمه نیز با ذکر نام متهمین مجاز است، در صورتی که در این جرائم حکم قطعی برائت صادر شود به تقاضای متهم و به دستور قاضی اجرای احکام کیفری از طریق درگاه ملی قوه قضائیه و یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار ملی به هزینه قوه قضائیه منتشر می‌شود». راجع به طرح پیشنهادی نکات ذیل قابل توجه است:

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۰۹۱-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۵/۱۱/۱۱

۱. اصل یکصد و شصت و پنجم قانون اساسی در خصوص علنی بودن یا غیرعلنی بودن محاکمات مقرر می‌دارد: محاکمات، علنی انجام می‌شود و حضور افراد بلامانع است، مگر آنکه به تشخیص دادگاه، علنی بودن آن منافی عفت عمومی یا نظم عمومی باشد یا در دعای خصوصی طرفین دعوا تقاضا کنند که محاکمه علنی نباشد. همچنین به موجب ماده (۳۵۲) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ محاکمات دادگاه علنی است، مگر در جرائم قابل گذشت که طرفین یا شاکی، غیرعلنی بودن محاکمه را درخواست کنند.

نکته مهمی که در خصوص علنی بودن محاکمات قابل ذکر است آن است که علنی بودن محاکمات به معنای جواز بیان مشخصات شاکی و متهم و هویت آنها نیست بلکه به صراحت تبصره ماده فوق‌الذکر منظور از علنی بودن محاکمه، عدم ایجاد مانع برای حضور افراد در جلسات رسیدگی است. به همین جهت مقنن صرفاً انتشار جریان رسیدگی و گزارش پرونده بدون بیان مشخصات شاکی و متهم را مجاز دانسته و تخلف از آن را در حکم افترا می‌داند. با این حال بر اساس تبصره «۲» ماده فوق‌الذکر، در صورتی که به‌عللی از قبیل خدشه‌دار شدن وجدان جمعی و یا حفظ نظم عمومی جامعه، ضرورت یابد، با درخواست دادستان کل کشور و موافقت رئیس قوه قضائیه، انتشار جریان رسیدگی و گزارش پرونده در محاکمات علنی که متضمن بیان مشخصات شاکی و متهم است امکانپذیر است. بنابراین در حال حاضر انتشار جریان محاکمه با ذکر نام متهمین مجاز نمی‌باشد مگر در موارد خاص و استثنائی که ذکر گردید.

۲. آثار و پیامدهای جبران‌ناپذیر جرائم اقتصادی به‌ویژه مخدوش نمودن اعتماد عمومی که بالاترین سرمایه اجتماعی برای نظام به‌شمار می‌رود اقتضا دارد روند رسیدگی به پرونده‌های کلان اقتصادی با شفافیت و با اطلاع عموم مردم صورت پذیرد. رسیدگی علنی به پرونده‌های مزبور ضمن آنکه هرگونه شائبه در خصوص روند رسیدگی در این‌گونه پرونده‌ها را برطرف می‌نماید می‌تواند دارای کارکرد بازدارندگی قابل توجه در پیشگیری از وقوع جرائم مزبور باشد.

ارزیابی مصوبه کمیسیون قضایی و حقوقی

چنانچه اشاره گردید طرح مورد بحث، در کمیسیون محترم قضایی و حقوقی با اصلاحاتی به تصویب رسیده است، اصلاحات انجام شده در خصوص دو مورد زیر است که به بررسی آن می‌پردازیم:

الف) حذف رقم مندرج در طرح در خصوص جرائم اقتصادی که مشمول برگزرای علنی می‌شوند. این رقم در طرح، مبلغ بیش از صد میلیون ریال پیشنهاد شده است. حذف رقم مندرج در طرح این پیامد منفی را به دنبال خواهد داشت که جرائم بسیاری را مشمول طرح می‌نماید و این امر با هدف طرح که مربوط به جرائم اقتصادی کلان است در تعارض است. البته ممکن است این ادعا مطرح شود که تبصره ماده (۳۶) قانون مجازات اسلامی خود متضمن رقم یک میلیارد ریال است، در پاسخ باید گفت اولاً با توجه به متن مصوبه کمیسیون این ابهام وجود دارد که آیا رقم مندرج در تبصره باید لحاظ گردد یا خیر؟ ثانیاً بر فرض پذیرش این امر که رقم مزبور باید لحاظ شود، بازهم به‌نظر می‌رسد باید مبلغ بیش از این رقم باشد. لذا پیشنهاد می‌شود در خصوص مبلغ جرائم اقتصادی مشمول برگزرای محاکمه علنی، همان رقم مندرج در طرح در مصوبه کمیسیون نیز مورد توجه قرار گیرد.

ب) در مصوبه کمیسیون عبارت «در صورتی که در این جرائم حکم قطعی برائت صادر شود به تقاضای متهم و به دستور قاضی اجرای احکام کیفری از طریق درگاه ملی قوه قضائیه و یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار ملی به هزینه قوه قضائیه منتشر می‌شود» حذف شده است. حذف این عبارت با توجه به ماده (۵۱۲) قانون آیین دادرسی کیفری که انتشار حکم برائت را در خصوص همه جرائم می‌پذیرد، ضروری به‌نظر می‌رسد.

جمع‌بندی

آثار و پیامدهای جبران‌ناپذیر جرائم اقتصادی به‌ویژه مخدوش نمودن اعتماد عمومی که بالاترین سرمایه اجتماعی برای نظام به‌شمار می‌رود اقتضا دارد روند رسیدگی به پرونده‌های کلان اقتصادی با شفافیت و با اطلاع عموم مردم صورت پذیرد. از این رو تصویب گزارش کمیسیون قضایی و حقوقی مورد پیشنهاد می‌باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود در خصوص مبلغ جرائم اقتصادی مشمول برگزرای محاکمه علنی همان رقم مندرج در اصل طرح در مصوبه کمیسیون نیز مورد توجه قرار گیرد.